

VÄSTERÅS STADS BIBLIOTEKSPLAN 2022–2024

VÄSTERÅS STAD

Bibliotek är en resurs som ger alla fri tillgång till information, kunskap och kultur.

Inledning

Västerås stads biblioteksplan 2022–2024

- Tar sin utgångspunkt i bibliotekslagens angivna ändamål och uppdrag.
- Är ett komplement till kulturnämndens årliga verksamhetsplan och stadens övriga styrdokument.
- Är ett verktyg för biblioteken/förvaltningen att arbeta för strategiska förflyttningar inom några utvalda fokusområden, där utmaningar för stadens biblioteksverksamhet identifierats, i syfte att skapa utvecklingsmöjligheter för biblioteksverksamheten till gagn för de som bor, verkar och besöker Västerås.

Bibliotekslagen fastställer att kommuner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Hur biblioteksplanerna utformas är upp till varje kommun att bestämma. I Västerås uppfylls lagstiftningen genom att de pedagogiska nämnderna antar en Skolbiblioteksplan och genom att Kulturnämnden antar en handlingsplan för folkbiblioteksverksamheten. Handlingsplan för skolbibliotek 2020–2024 antogs 2020 av grundskolenämnden samt utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden.

Kulturnämndens effekt- och målstyrning av biblioteken sker genom den årliga verksamhetsplanen där nämnden formulerar uppdragsbeskrivning, prioriterad inriktning, målbild, styrtalet mm och anger budgetram för biblioteksverksamheten. I handlingsplan för folkbiblioteksverksamhet fokuseras på åtgärder som skapar långsiktiga förutsättningar/ utvecklingsmöjligheter och bidrar till att undanröja hinder för biblioteksorganisationen i dess strävan att uppfylla bibliotekslagen och den politiska inriktningen för biblioteksverksamheten.

Biblioteksverksamhetens verksamhetsidé och syfte

Bibliotek är en resurs som ger alla fri tillgång till information, kunskap och kultur och som inspirerar till att ta del av det. Därmed ges människor möjlighet att använda sin demokratiska rättighet att utvecklas, tänka, läsa, tala och skriva fritt. Västerås stadsbibliotek ska arbeta med bibliotekslagen som grund.

Utifrån det är uppdraget att:

- Verka för det demokratiska samhällets utveckling, genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
- Främja läsning och tillgång till litteratur med ett allsidigt och kvalitativt utbud av medier och tjänster.
- Öka människors kunskap om hur informationsteknik kan användas.
- Bidra till ökad media- och informationskunnighet och källkritik.
- Bidra till stadens attraktivitet, stärka den lokala identiteten och samtidigt öppna upp mot världen.
- Genom regional bibliotekssamverkan öka människors tillgång till medier, litteratur, fakta, information och kunskap.

Västerås stadsbibliotek är till för alla och ska anpassas efter användarnas behov. Särskilt prioriterande är:

- Barn och unga för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.
- Personer med funktionsnedsättning.
- Nationella minoriteter.
- Personer med annat modersmål än svenska.
- Grupper som saknar ekonomiska eller andra möjligheter att införskaffa litteratur, kunskap och information.

Västerås stadsbibliotek ansvarar även för att ha medarbetare med relevant kompetens i syfte att:

- Förmedla, arrangera och möjliggöra lokal kultur i stads- och kommundelar.
- Fördela medel för kultur inom finskt förvaltningsområde.
- Driva Kulturbanken som en resurs för eget kulturutövande.
- Genomföra uppdraget från grundskolenämnden och äldrenämnden att ta fram utbudet för och samordna arbetet med skapande skola, kulturgarantin och kultur i äldreomsorgen.
- Samordna och projektleda arrangemang som Förintelsens minnesdag.

Bibliotek verkar för det demokratiska samhällets utveckling.

Bibliotek bidrar till ökad media- och informationskunnighet och källkritik.

Bibliotek främjar läsning och tillgång till litteratur.

Fokusområden 2022–2024

1. Tillgängliga för alla

Bibliotekslagen: Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Två utvalda utmaningar 2022–2024:

- Kommunen växer, fler stadsdelar planeras, befolkningen ökar, och antalet unga och äldre ökar kraftigt. Det innebär en utmaning att infria ambitionen att fler ska nås av biblioteksverksamhet och uppfylla verksamhetsidén, intentionerna i bibliotekslagen och målen för jämlik tillgång och social hållbarhet i takt med att kommunen växer och att fler ska kunna ta del av biblioteken.
- Biblioteken tas i allt större omfattning i anspråk för samhällsuppgifter inom andra aktörers ansvarsområden utan att man har vare sig uppdrag eller resurser. Det gäller t ex hjälp att betala räkningar, skaffa bank-id, utskrifter inför ansökan om försörjningsstöd, aktivitetsrapporter till Arbetsförmedlingen, ansökningar till/kommunikation med Migrationsverket och i samband med deklarationsärenden.

Kulturnämnden vill:

-
- att** en utvecklingsplan tas fram för invånarnas tillgång till bibliotek och biblioteksservice i den växande kommunen som underlag för kommande beslut om resurser, investeringar och fysisk planering.
  - att** samverkan förbättras mellan olika aktörer, både offentliga och privata, så att det blir tydligt vem som ansvarar för den hjälp som många invånare behöver men få/ingen erbjuder.

2. Fri åsiktsbildning

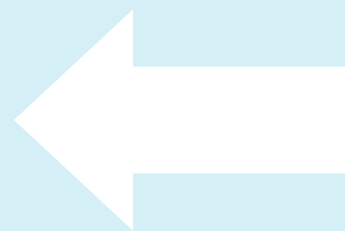
Bibliotekslagen: Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Två utvalda utmaningar 2022–2024:

- Den digitala utvecklingen kräver att biblioteken behöver tillhandahålla en mångfald av digitala lösningar för att kunna tillgängliggöra information och kunskap i nya format och distributionsformer. Det leder till och innebär en mångfald av komplexa, publika digitala tjänster. Att tillhandahålla dessa tjänster till allmänheten, i många fall med skydd av lagstadgad bibliotekssekretess, hamnar inte sällan i konflikt med stadens policies och informationssäkerhetsarbete. Detta riskerar begränsa bibliotekens digitala möjligheter och människors fria tillgång till information och kunskap via biblioteken.
- Det finns tydliga samhällstendenser som visar på att biblioteksorganisationer och medarbetare utsätts för hot och påtryckningar i syfte att påverka innehållet i bibliotekens medieutbud och programverksamhet. Det riskerar att leda till självcensur och annat som hotar bibliotekens bidrag till människors fria åsiktsbildning, fri från inskränkningar av religiös eller politisk grund.

Kulturnämnden vill:

- att alla hinder kring digitaliseringsarbete, IT-strukturer och IT-drift undanröjs för att möjliggöra att biblioteken kan infria sitt demokratiuppdrag fullt ut.
- att bibliotekens samhällsviktiga funktion tryggas i Västerås stads arbete för skydd och beredskap.

3. Litteratur och läsning

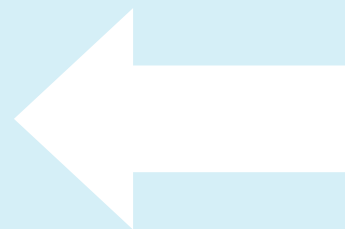
Bibliotekslagen: Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning. Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar

Två utvalda utmaningar 2022-2024:

- Barn- och ungas läsande tenderar att minska, de lägger allt mindre tid på att läsa böcker och tidningar, samtidigt som unga själva anser att de borde läsa mer. Läsförståelsen/läsförmågan hos grupper av barn är låg. Det finns socioekonomiska skillnader i barns läsning, tillgång till litteratur och läsförståelse/läsförmåga.
- Barns tillgång till och användning av bibliotek uppvisar socioekonomiska skillnader. Barn som har tillgång till bibliotek och använder sig av det har bättre läsförmåga/läsförståelse.

Kulturnämnden vill:

- att samverkan mellan bibliotek, förskola/skola och barnhälsovård kring barns läsning och språkutveckling för jämlika uppväxtvillkor, fortsätter och stärks samt att den nationella satsningen Bokstart ges förutsättningar att permanentas regionalt och lokalt.
- att samverkan stärks mellan förvaltningar så att fler barn blir biblioteksanvändare.

- Huvudbibliotek i city
- Stadsdelsbibliotek
  - Bäckby
  - Råby
  - Skiljebo
  - Viksäng
- Kvartersbibliotek
  - Hammarby
  - Önsta/Gryta
- Biblioteksbuss
- Minibiblior på förskolor
- Bokholkar
- Pop up verksamhet
- Skapande skola
- Kulturgarantin
- Kultur i äldreomsorgen
- Kultur inom finskt förvaltningsområde
- Lokal kultur i stads- och kommunal delar
- Kulturbanken

Några ingångsvärden av betydelse för val av fokusområden

Stadens värdegrund: Öppenhet och kreativitet för lärande och utveckling. Samarbeta och handlingskraft för resultat. Ansvarstagande och delaktighet för kvalitet och effektivitet. Respekt och omtanke för de människor vi möter. Ett socialt hållbart Västerås.

Kulturnämndens prioriterade områden: Barn och unga. Kultur som kommer nära, når många och är uppskattad. Kulturföreningar och civilsamhälle. Konstnärlig frihet.

Kultur, idrotts och fritidsförvaltningens verksamhetsidé: Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen bidrar genom MOD och UTVECKLINGSKRAFT till magiska ögonblick, livskvalitet och en socialt hållbar stad.

Jämlika förutsättningar/social hållbarhet: Västerås ska verka för en stad och en landsbygd som skapar jämlika förutsättningar, en stark tillit som leder till en aldrig sviktande tro på en god framtid. I grundlagen finns de tre principerna för social hållbarhet för vår gemensamma utveckling: 1. Vi ges jämlika förutsättningar för att tillfredsställa grundläggande behov. 2. Vi har tillit i relationer, i lokalsamhället och till samhället i stort. 3. Vi har framtidstro som bidrar till individens och samhällets utveckling. Den sociala hållbarheten ska bevakas och bejakas för samhällets svaga och starka röster – i alla sammanhang. Bibliotek kan ha avgörande betydelse för jämlika uppväxtvillkor.

Demografi: Västerås är en växande stad. Unga och äldre äldre är befolkningsgrupper som väntas öka kraftigt de kommande åren. Vid framväxten av nya stadsdelar och förändringar i den offentliga miljön är det viktigt att säkerställa tillgång till exempelvis bibliotek. I takt med att kommunen växer, finns risk att det fysiska avståndet för att delta i kulturaktiviteter tilltar, varför behovet av olika kulturella mötesplatser ökar.

Skydd och beredskap: Inom Västerås stads arbete med skydd och beredskap har biblioteket en viktig roll. Det innebär bland annat att staden definierar Västerås stadsbibliotek som en samhällsviktig verksamhet. Det innebär att biblioteket bedriver en verksamhet som upprätthåller och säkerställer en samhällsfunktion som är nödvändig för västeråsarnas grundläggande behov. Därutöver har biblioteket en viktig roll att stärka människors kunskap om informationspåverkan och hemberedskap.

Ständig utveckling

För att säkra god kvalitet behövs en ständig öppenhet för nya arbetsformer, för nya lösningar och för nya sätt att tolka verksamhetens utmaningar.

Samverkan och förmåga att tänka nytt är framgångsfaktorer. Nätverksbyggande och att samarbeta över gränser är lösningar för att komma vidare i stadens utmaningar, nå målen och anpassa verksamheten utifrån identifierade behov.

Kulturnämnden avser att årligen bjuda in andra nämnder och förvaltningar till en konferens kring bibliotekssamverkan för att identifiera gemensamma behov och möjliga samverkansområden för att tillsammans uppnå bättre/gemensam målpuppfyllelse.

Biblioteksplanen följs upp i samband med stadens delårsrapportering och verksamhetsberättelse.

Fyra nivåer till grund för biblioteksplanen

Internationellt

- UNESCO:s folkbiblioteksmanifest, samt manifestet om digitala bibliotek
- IFLA:s manifestet om mångkulturell biblioteksverksamhet
- FN:s barnkonvention
- Agenda 2030 – Globala målen för hållbar utveckling

Nationellt

- Bibliotekslagen
- Regeringsformen (från 1974) kap 2
- Proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 där målen för totalförsvaret fastställs
- Diskrimineringslagen
- Minoritetslagen. Beskriver rättighetsperspektiv snarare än behovsperspektiv.
- Barnkonventionen, svensk lag från 2020 och utgår från FN:s barnkonvention och utgör en lista över barns rättigheter som gäller alla under 18.

Lokalt och regionalt

- Vision 2026: Staden utan gränser och värdegrunden: Alltid bästa möjliga möte!
- Stadens strategiska utvecklingsområden
- KS verksamhetsplan 2022 med utblick mot 2025
- Program för skydd och beredskap
- Program för social hållbarhet Västerås stad som finskt förvaltningsområde
- Policy för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete i Västerås stad 2020–2025
- Näringslivsprogrammet
- E-policyn
- Handlingsplan för fritidsgårdar och klubbar
- Andra antagna program, policys och handlingsplaner
- Regional kulturplan 2019-2022
- Regional utvecklingsstrategi 2030

Verksamhetsnära

- Program för kultur
- Kulturnämndens årliga verksamhetsplan
- Stadsbibliotekets årliga verksamhetsplan
- Arbetslagens handlingsplaner
- Medarbetarplaner
- Medarbetarsamtal

Västerås stads mål och nyckeltal för verksamheten

- Våra kunder och invånare är nöjda med våra tjänster och den service vi ger dem.
- Vi har rätt kvalitet i våra verksamheter och levererar rätt resultat mätts via fyra nyckelindikatorer*
- Vi har engagerade medarbetare med rätt kompetens
- Vi har ekonomi i balans

*Nyckelindikatorer

1. Andel 7-åringar som har bibliotekskort 65 %
2. Andel nöjda med biblioteksbesök 85 %
3. Andel utlånad barn- och ungdomslitteratur av totalen 50%
4. Besöksandelsmått Västerås stadsbibliotek 60%

VÄSTERÅS STAD

Västerås stad

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se